

Технічні характеристики інверторних зварювальних апаратів

Марка апарату, фірма-виробник, країна	Діапазон регулювання зварювального струму, А	Габаритні розміри, мм	Маса, кг	ПВ, %
Master-1500, Kemppi, Фінляндія	15...150	390×155×285	10	20
Mmarc-140, Kemppi, Фінляндія	10...140	305×123×250	4,8	80
InvertecV 160-S, Lincoln Electric, США	5...160	320×200×430	10,5	-
Caddy Tig 150, ESAB, Швеція	3...150	310×130×250	5,5	25
Tecnica 1600, Telwin, Італія	5...150	280×150×195	3,3	10
Mito 160 MMA, Mito, Італія	5...160	175×430×245	14	60
TINY 150, Kjellberg, Німеччина	5...150	320×110×260	5,4	35
SI601, Cemont, Італія	5...150	145×235×340	7,7	35
Торус-200, ООО "ТОР", Росія	40...200	115×185×280	5	40
Форсаж-160, Державний Рязанський приладовий завод, Росія	40...315	410×180×390	10	60
ВДУ4-1371, АТ «Спецелектромаш», Росія	5...130	365×139×196	8	100
ВМЕ-160, ОООНПЦ «ПромЕл-2000», Росія, «ЕЛ-2000», Росія	15...160	175×300×86	3,6	80

Примітка. Напруга живильної мережі 220В.

Література

1. Миронов С.І. Инверторные источники питания для дуговой сварки // Сварочное производство. – 2003. – №4. – С. 41–43.
2. Гецкин О.Б., Кудров И.В., Яров В.М. Особенности работы сварочных инверторов от автономных источников питания // Сварочное производство. – 2004. – №4. – С. 53–55.
3. Гецкин О.Б., Кудров И.В., Яров В.М. Инверторный аппарат ДС 250.33 для сварки покрытыми электродами // Сварочное производство. – 2004. – №27. – С. 19–21.
4. Иоффе Ю.Е., Можайский В.А. Универсальный сварочный инверторный источник общего назначения Invertec V300 // Сварочное производство. – 1998 – № 1. – С. 44–46.

УДК 669.17.621.789

УДОСКОНАЛЕННЯ ТВЕРДИХ ПОРОШКОВИХ СУМІШЕЙ ДЛЯ ДИФУЗІЙНОГО БОРУВАННЯ СТАЛЕВИХ ТА ЧАВУННИХ ДЕТАЛЕЙ МАШИН

Доктор технічних наук Дмитриченко М.Ф.,
кандидат технічних наук Ткачук В.М.,
Яцко М.В.

У статті викладені результати експериментальних досліджень з удосконалення твердих порошкових сумішей, які використовуються для дифузійного борування сталевих та чавунних деталей машин. Також запропоновано новий оптимальний склад порошкової суміші.

The article reveals the results of experimental research on the improvement of solid powdered mixtures used in diffusive boronizing of steel and cast-iron parts of machines. Also a new optimal composition of the powdered mixture is suggested.

У процесі борування відбувається дифузійне насичення бором поверхневого шару виробу (деталі), зануреної в боровмістке середовище.

Відомі порошкові суміші є складними та включають багато коштовних і дефіцитних компонентів, або мають низьку здатність насичення.

Найбільш характерним за технічною сутністю є склад порошку для борування сталевих деталей, до складу якого входять: карбід бору (B_4C), бура ($Na_2B_4O_7$), фтористий натрій (NaF) при наступних співвідношеннях компонентів:

Карбід бору	– 65%
Бура	– 20%
Фтористий натрій	– 15%

Недоліком такого складу є необхідність нагріву деталей до високої температури ($950..1050^\circ C$) для проходження дифузійних процесів, багатогодинна (близько 5 годин) тривалість борування, що призводить до утворення здебільшого високобористої крихкої фази FeB з низькими корозійною стійкістю та зносостійкістю у поверхневому шарі деталі, деформування деталі та виникнення мікротріщин. Крім цього, неоднакова товщина борованого шару викликає додаткові напруги в деталі і призводить до необхідності проведення термічної обробки (гартування) після борування. А останнє не завжди є можливим, наприклад, у випадку деталей, вироблених з низьковуглецевих сталей.

Для підвищення швидкості насичення поверхневого шару деталі бором і, на цій основі, збільшення кількості низькобористої в'язкої, корозійно стійкої фази Fe_2B , виключення процесу термічної обробки сталі будь-якого хімічного складу за рахунок утворення твердої та в'язкої структури борованого шару деталі, що, в свою чергу, суттєво зменшить кількість мікротріщин, а також для виключення термічних деформацій борованих деталей, що особливо важливо у випадку чавунних, необхідно використовувати порошок іншого складу.

Для безокисного борування сталевих та чавунних виробів розроблено порошок, який містить такі боро-насичуючі речовини, як карбід бору та буру, і активатор – фтористий літій, при наступних оптимізованих середніх співвідношеннях компонентів, в %:

Карбід бору	– 72,5..77,5%
Бура	– 12,5..17,5%
Фтористий літій	– 7,5..12,5%

Порівняльний аналіз дозволяє зробити висновок про те, що представлений склад відрізняється від традиційного впровадженням гногового компонента, а саме фтористого літію, а також збільшенням вмісту карбіду бору.

Наявність традиційних порошоків для дифузійного борування свідчить, що деякі компоненти, використані у вказаному складі, вже відомі, наприклад, карбід бору та бура.

Проте застосування цих компонентів у порошках зі фтористим натрієм не забезпечує таких властивостей, які наявні в пропонованому рішенні, а саме зменшення часу насичення борованого шару обумовленої товщини, виключення деформації деталі, одержання переважно низькобористої фази в поверхневому шарі металу, яка має високі антикорозійні та зносостійкі властивості, суттєве зниження кількості мікротріщин у борованому шарі.

Введення в склад боридних порошоків фтористого літію забезпечує активацію процесу виникнення іонів бору і сприяє кращій дифузії в поверхню металу деталі. Крім цього, запропоноване співвідношення компонентів у порошку забезпечує зниження оптимальної температури дифузійного насичення сталі і, особливо, чавуну, при цьому збільшуючи імовірність утворення фази Fe_2B . Це призводить до зменшення імовірності утворення тріщин на поверхні деталі після борування в 4-6 разів.

Для визначення оптимального складу порошку проводились експериментальні дослідження дифузійним боруванням великої кількості зразків з різних сталей і чавунів в герметичних контейнерах.

Порошок визначеного складу одержували змішуванням компонентів і термічною обробкою суміші при температурі $800^\circ C$.

Проведено борування деталей і зразків з низьковуглецевої, середньовуглецевої сталі і сірих чавунів (чавунів з пластинчастим графітом), а також ряд деталей автотракторної техніки з легованих сталей. Оптимальний склад порошку для досягнення найкращих результатів включає 75% карбіду бору, 15% бури та 10% фтористого літію.

Результати проведених досліджень наведені в таблицях 1 та 2.

З метою визначення якісного стану борованого шару з'ясовувався його фазовий склад, результати якого наведені в таблиці 2. Розроблений склад боридного порошку забезпечує одержання при боруванні максимальної кількості низькобористої фази Fe_2B .

Введення фтористого літію (LiF) у склад порошку в кількості 10% прискорює процес дифузії в металі із збільшення кількості атомарного бору на поверхні деталі в процесі борування.

У цьому випадку літій діє як каталізатор при дисоціації та розщепленні боровмістких речовин (карбіду бору і бури). Він забезпечує дуже високий рівень (біля 90%) відновленого, активізованого атомарного бору. Збільшення або зменшення вмісту фтористого літію від оптимальної кількості погіршує результати дифузійного процесу. Але подальші дослідження компонентів порошку показали, що при нагріванні бури ($Na_2B_4O_7$) вище $500\text{ }^\circ\text{C}$ відбувається дисоціація ($Na_2B_4O_7 \rightarrow Na_2O + 2B_2O_3$) на оксид натрію та борний ангідрид.

Таблиця 1.

Залежність товщини борованого шару сталевих і чавунних деталей від кількісного складу компонентів порошку

№ досліду	Склад, мас. %			Товщина борованого шару, мкм, при часі борування, год		
	Карбід бору	Бура	Фтористий літій	2	3	4
Зразки з низьковуглецевих сталей						
1	60	37,5	2,5	105	135	162
2	70	25	5	112	154	185
3	75	15	10	120	165	188
4	80	12,5	7,5	116	159	172
5	85	2,5	12,5	108	137	167
Зразки з середньовуглецевих сталей						
6	70	27,5	2,5	99	132	144
7	75	15	10	112	152	168
8	80	12,5	7,5	104	132	148
Зразки з чавунів						
9	70	25	5	176	290	319
10	75	15	10	198	360	369
11	80	12,5	7,5	180	310	325

Примітка: температура борування для всіх сталей і чавунів становила $930 \pm 10\text{ }^\circ\text{C}$

Подальше підвищення температури (вище $700\text{ }^\circ\text{C}$) викликає відновлення атомарного бору $2B_2O_3 + 3B_4C \rightarrow 16B + 3CO_2$

Більш дешевий борний ангідрид можна отримати при нагріванні борної кислоти (H_3BO_3) до температури $500\text{ }^\circ\text{C}$.

Нами були досліджені порошкові суміші для борування сталевих і чавунних деталей, де бура була замінена борним ангідридом до 10%, а кількість фтористого літію збільшена до 15%.

Таким чином, оптимальним є наступний склад порошку: карбіду бору 75%, борного ангідриду 10%, фтористого літію 15%.

Зміна фазового складу поверхні борованих сталевих і чавунних деталей в залежності від умов борування

№ дослідю	Склад, мас. %			Кількісний склад боридної фази, % при часі борування, год.					
	Карбід бору	Бура	Фтористий літій	Fe ₂ B			FeB		
				2	3	4	2	3	4
Зразки з низьковуглецевих сталей									
1	60	37,5	2,5	63	71	68	37	29	32
2	70	25	5	66	74	72	34	26	28
3	75	15	10	75	83	82	25	17	18
4	80	12,5	7,5	71	82	78	29	18	22
5	85	2,5	12,5	68	77	73	32	23	27
Зразки з середньовуглецевих сталей									
6	70	27,5	2,5	68	78	73	32	22	27
7	75	15	10	72	85	81	28	25	19
8	80	12,5	7,5	69	75	73	31	25	27
Зразки з чавунів									
9	70	25	5	71	18	72	29	22	28
10	75	15	10	78	89	83	22	11	17
11	80	12,5	7,5	73	75	67	27	25	33

Заміна бури на борний ангідрид дозволила зменшити вартість порошкової суміші без зниження її якостей в процесі борування. Така заміна має велике значення у виробництві і ремонті деталей, де широко використовується борна кислота.

Розроблений нами склад порошку для борування сталевих і чавунних деталей характеризується високою технологічністю при одержанні і застосуванні, а необхідні фізико-механічні властивості металу деталей забезпечуються самою технологією борування.

Література

1. Дмитриченко М.Ф., Барілович Л.П., Ткачук В.М. Дифрактометричне дослідження фазового і структурного складу поверхневих наноборидних і наносиліцидних поверхневих покриттів сталевих деталей машин. // Вісник НТУ, ч. 1, Науково-технічний збірник №15, — Київ, - 2007, — с. 19-25.
2. Дмитриченко М.Ф., Ткачук В.М., Барілович Л.П. До питання одержання монофазної низькобористої структури бориду заліза при боруванні. // Вісник НТУ №9, — Київ, — 2004. — с. 15-19.
3. Ткачук В.М., Барілович Л.П. Фазовий і структурний склад борованої сталі та його використання в практиці відновлення і зміцнення деталей машин. // Вісник Транспортної Академії України та УТУ №2, — Київ, — 1988. — с. 254-261.